

10. Hospodářství Ameriky

(Poznámka: kapitola nebyla dosud převedena do podoby souvislého textu)

10.1. Zemědělství Latinské Ameriky

Hlavní znaky

jako celek Latinská Amerika produkuje dostatek potravin, celkově (na rozdíl od jiných rozvojových oblastí) nemá problémy s hladem – což neznamená, že mnoho lidí na venkově a v slumech nežije v bídě a nedostatku

2 krajní formy zemědělství:

v hustě osídlených venkovských oblastech (Indiáni a mestici) se zachovaly tradiční formy zemědělství – **malá hospodářství (minifundie)**, intenzivní obdělávání, ale nedostatek mechanizace (často ručně), pracovníky tvoří vždy příslušníci jedné rodiny, na práci nikoho nenajímají

velkostatky (latifundie) vytvořené v období španělské nadvlády – extenzivní (často monokulturní) pěstování plodin na plantážích (na vývoz)

Hlavní znaky

prakticky neexistují středně velká hospodářství

hacienda / fazenda (v Brazílii) – původně v nájmu (1/5 zisku španělské koruny), později v osobním vlastnictví, sdružují latifundie a minifundie, pracují na nich: peoni – pronajímají si minifundie od vlastníka haciendy (často za naturální dávky), koloni – smluvní dělníci
polovina 20. století: 2/3 zemědělské půdy vlastnilo 1,4 % velkostatkářů (usedlosti nad 1000 ha), 3/4 nejmenších vlastníků dohromady jen 3,7 % zemědělské půdy

Hlavní znaky

ve druhé polovině 20. století: roste podíl minifundií
dělení velkostatků (pozemkové reformy)
kolonizace nových zemědělských oblastí

většinu potravin vyrábějí minifundie

v Brazílii 80 %

v Mexiku 2/3 kukuřice a fazolí

v Peru (minifundie zabírají 15 % zemědělské půdy): 1/2 pšenice, 2/3 okopanin

Agrární reformy – Mexiko

po revoluci 1910–1917, předtím vlastnilo 1 % vlastníků 97 % půdy

byly zrušeny největší haciendy a jejich půda byla rozdělena mezi bezzemky

půdy ale nebyl dostatek, proto začali vytvářet ejide (jedn. č. ejido) – občinové vlastnictví („kolektivní vesnické“), půda obdělávána společně, obdoba družstev

omezené možnosti manipulace s půdou – zejména prodeje, dělení, není možné půdu dědit, prodej půdy umožněn až po změně ústavy v roce 1993 (časté zejména v zázemí měst)
velikost hospodářství od 2,7 ha (v hustě osídlených oblastech) do 15 ha (v suchých oblastech na severozápadě)

velmi pozvolný proces, odpor velkostatkářů (dodnes pouze 1/2 zemědělské půdy, ale jen 16 % zavlažované půdy, na které se vyrábí 1/2 potravin)

Agrární reformy – další

Kuba – po revoluci 1959, podle vzoru SSSR, půda „zestátněna“, jen menší část rozdělena mezi

drobné rolníky

v omezené míře agrární reformy i v Peru (po roce 1990), Bolivii, Venezuele neúspěšné byly agrární reformy v Guatelamle a Chile – provedly je levicové vlády, poté, co byly svrženy, byla půda vrácena původním majitelům

dnes: problém vlastnictví půdy už není prvořadý: rychlá urbanizace snižuje přelidnění venkovských oblastí a nespravedlivé rozdělení půdy už zpravidla nevyvolává sociální konflikty na venkově

Produkce potravin – dříve a dnes

před příchodem Evropanů: nejrozšířenější obilovinou byla kukuřice (původem z Mexika), dále několik druhů obilovin s vysokým obsahem proteinů prosperujících i při nižších teplotách (dnes už se nepěstují), brambory a další okopaniny, fazole (pěstovaly se často spolu s kukuřicí – té dodávaly dusík, zatímco kukuřice tvořila pro fazole oporu), domácí zvířata nebyla primárně určena jako zdroj potravy, ale na vlnu a kůže: lama, alpaka

koloniální období: zavádění nových kultur, často méně přizpůsobených místním ekologickým podmínkám (choroby, škůdci), nejdůležitější byly: evropské obiloviny, vinná réva, káva, cukrová třtina, později banány, domácí zvířata: ovce, koně, hovězí dobytek – některé nové kultury vyžadovaly do té doby neznámý plantážní způsob pěstování (velká potřeba půdy – zabírána domorodcům – a pracovní síly, ničení lesů, eroze)

Produkce potravin – dříve a dnes

19. století: období masové imigrace do Argentiny, Chile, Uruguay, Brazílie: vyvážení rodinných farem, ty se ale neudržely, mnohem úspěšnější byly ranče (estancias) zaměřené na chov dobytka (hlavně skot a ovce) – honáci dobytka gaučové

2. polovina 20. století: rychlá urbanizace, stále větší potřeba potravin, v některých zemích (ne ale v LA jako celku) se stává nedostatečná produkce potravin brzdou rozvoje

Zvyšování produkce potravin

kolonizace, vytváření nové zemědělské půdy

vypalování tropického pralesa (Brazílie, Ekvádor, Kolumbie, Peru) – tam je ale problém s nízkou úrodností půdy (úrodnější jsou půdy v nivách řek – varzea)

kultivace savan (degradace je menší než u pralesů) – i zde problematický výnos (sezónní sucha, vysoké teploty)

obecně: chaotická organizace kolonizace

nerespektování ekologických limitů území

Zvyšování produkce potravin – možnosti:

nové technologie

mechanizace – finančně i energeticky náročné – mohli by si to dovolit jen latifundisté, ti ale necítí potřebu, protože i bez investic mají příjmy vysoké a navíc jsou od zemědělské výroby odtrženi, malozemědělci pak nemají prostředky ani znalosti, často také mají méně vhodné pozemky (např. svažitéjší)

ekologické zemědělství – zde velmi příhodné podmínky (tradiční technologie i kultury, vytváření teras apod.), potenciálně nejvýnosnější možnost, ale problémem je neexistence podpory ze strany státu (účinky se neprojeví okamžitě) a cenová politika (např. rýže z dovozu je levnější než domácí obiloviny)

agrární reforma (značné plochy půdy v latifundiích nejsou obdělávány) – často politicky neprůchodné

Cukrová třtina

tropická plodina, pochází z Polynésie, výška do 5 m

ručně nebo strojově se odsekvávají trsy, ty se melou, lisují a šťáva se ředí vodou, sirup se pak vaří, dochází ke krystalizaci cukru, který se v centrifugách odděluje od melasy

vedlejší produkty: pletiva – výroba papíru, palivo, melasa – surovina pro výrobu rumu, krmivo pro dobytek, sirup (⇒ etanol) – ve směsi s ropnými deriváty pohonná hmota („zelená nafta“) – např. v Brazílii nahrazuje benzín

největší producent – Brazílie (3,2 mil. ha, 6 % obdělávané půdy) – není určeno primárně na vývoz

Kuba – jednostranně závislá, dříve až 70 % vývozu, krize po rozpadu SSSR, přeorientováno na Kanadu, Asii, Afriku

Cukrová třtina

Mexiko – vyváží málo, obrovská domácí spotřeba (na obyvatele nejvíce na světě – 45 kg / rok), po vzniku NAFTA roste produkce na vývoz do USA

Belize – 50 % obdělávané půdy, na výrobě cukru participuje ¼ pracovní síly

produkce cukrové třtiny: Brazílie (55 % LA, 25 % světové produkce), Kuba (16 / 7 %), Mexiko (7 / 3 %), Kolumbie, Peru, Venezuela

produkce cukru: Kuba (30 / 7,6 %), Brazílie (28 / 7,1 %), Mexiko (12 / 3,1 %)

Kakao

kakaovník – dřevina vysoká okolo 15 m, v Americe domácí (Střední a Jižní Amerika – tropické lesy)

pěstoval se už v předkolumbovských dobách, později přenesen do Afriky

do 300 m n. m., nutný dostatek srážek a úrodná půda. Poprvé rodí po 4 letech, vydrží až 80 let citlivý na hmyz, choroby a klimatické změny

Kakao

zpracování – fermentace a sušení zrn

90 % produkce se využívá na výrobu čokolády

hlavní producenti: Brazílie (55 % LA, 14 % světové produkce, v Amazonské nížině), Ekvádor (16 / 4,5 %), Kolumbie, Dominikánská republika, Mexiko

Káva

stálezelený keř nebo menší stromy, 5–10 m vysoké, rodí po 3–5 letech, vydrží 30 let existuje asi 40 druhů, komerčně se pěstují hlavně 2 (coffea arabica z Etiopie a coffea canephora)

v tropickém pásu do 2000 m n. m., optimální podmínky: 1250–1500 m n. m., průměrné teploty nad 17 °C, minimální teploty do 5 °C, srážky do 1700 mm

plod kávy má 2 zrna, ta se fermentují ve vodě, suší a praží (zbytek: krmivo nebo hnojivo)

Káva

většinu kávy spotřebuje Evropa (46 %) a USA (25 %)

Brazílie – 4 % vývozu, ve státech Minas Gerais a Paraná

Kolumbie – nejvyšší kvalita, 21 % vývozu

největší producenti: Brazílie (38 % LA, 23 % světové produkce), Kolumbie (22 / 13 %), Mexiko, Guatemala, Kostarika, Ekvádor, Honduras

Banány

byliny, 3–9 m vysoké, dlouhé a

široké listy, dnešní kulturní rostlina je hybrid, původní odrůdy pocházejí z Indočíny (již vyhynuly)

využití: ovoce, surovina na výrobu piva
rodí po necelém roce, pak se oseká a z kořenového systému vyrostе nová rostlina, násady se obnovují po 20 letech
nenáročná plodina, nemusí se hnojit, ale velmi citlivá na choroby a vítr (obrovská spotřeba chemikálií proti plísním a insekticidů)

Banány

největší plochy v letech 1880–1910
největší význam mají banány pro hospodářství „banánových republik“ – Honduras – 40 % vývozu, Kostarika – 22 %, Panama – 25 %, Ekvádor – 17 %
pozor: název „banánové republiky“ není odvozen od podílu banánů na vývozu ...
Brazílie – největší produkce, ale podíl na vývozu malý
největší producenti: Brazílie (27,5 % LA, 12 % světové produkce), Ekvádor (15 / 6,5 %), Kolumbie, Kostarika, Mexiko, Panama, Venezuela

Kukuřice

pochází ze Střední Ameriky
obchodovaná kukuřice používána hlavně jako krmivo
v Latinské Americe rozšířena i jako potravina pro obyvatelstvo – má oproti evropským obilovinám nižší energetickou hodnotu
využití: tortillas, chleba, alkohol
největší producenti: Brazílie (43 % LA, 4,5 % světové produkce), Mexiko (30 / 3 %), Argentina (10 / 1 %)

ostatní významnější produkty – na vývoz

ryby: Peru, Chile, Ekvádor
ovoce: Chile, Peru
bavlník: Mexiko, Peru (na zavlažovaných pozemcích, zavlažovací systémy ještě z dob Inků), Brazílie
tabák: Kuba, Kolumbie
Čaj – yerba: Brazílie (jihovýchod), Uruguay

10.2. Nerostné bohatství Latinské Ameriky

Nerostné bohatství Ameriky

Energetické suroviny – ložiska hlavně v Severní Americe, Jižní a Střední Amerika chudá...
Ropa: 35 % světové produkce (největší těžaři: USA, Mexiko, Venezuela)
černé uhlí 30 % světové produkce (USA, Kanada, Mexiko)
uran 45 % světové produkce (USA, Kanada)

Nerostné bohatství Latinské Ameriky

Využívání nerostného bohatství byl nejdůležitější motiv evropské kolonizace Latinské Ameriky (Eldorado) – nejdříve se vyváželo zlato a stříbro, po roce 1850 guano, po roce 1910 měď, po 1930 ropa
Vytěžené minerály se vyvážely několik století hlavně do Evropy (důležitý činitel rozvoje evropského průmyslu), nyní převažuje vývoz do USA
Posledních 150 let dominují v těžbě cizí nadnárodní společnosti, latinskoamerické země se snaží jejich vliv redukovat

Nerostné bohatství Latinské Ameriky

Znárodnění těžby – příklady:

Ropa: Mexiko 1938, Peru 1968, Venezuela 1976

Zemní plyn: Bolívie 2006

Cín: Bolívie 1952

Měď: Chile 1973

Naleziště rud: Andy a Kordillery v Mexiku

Naleziště ropy: podhůří And, Mexický záliv, pobřeží Atlantiku (Brazílie, Falklandy)

Stříbro

Používáno už před příchodem Evropanů

Producenti

Mexiko – největší světový producent, doly ve státě Zacatecas (45 % produkce LA, 11,1 % světové produkce) – hlavní centrum těžby stříbra už za španělské vlády (spolu s Cerro Rico u Potosí v Bolívii)

Peru – stříbro tvoří 3 % vývozu (produkce 34 / 8,3 %)

Bolívie, Brazílie

Měď

Od roku 1982 je největším producentem Chile (do té doby USA)

Chile má 3 největší doly na světě (v Atacamě, 1/4 světových zásob), vývoz rudy se podílí na celkovém objemu vývozu 44 % (72 % produkce LA, 18,4 % světové produkce)

Těžbu zahájily severoamerické společnosti počátkem 20. století, v době Aliendeho vlády znárodněno, chyběl volný kapitál – proto technologicky značně zaostávání

Další producenti: Peru (16 / 4 %), Mexiko

Escondida

Největší důl na měď na světě

Otevřen v roce 1990

Samotný důl 8 % světové produkce

Odsunul na druhé místo známější důl Chuquibambilla

Cín

Dříve důležitá vývozní komodita Bolívie, po roce 1970 se ale produkce rychle snižuje (hospodářské potíže, snížení cen na světovém trhu v roce 1985) (dnes 27,8 % LA / 9 % svět) ještě v roce 1978 60 % bolívijského vývozu, dnes jen 4 %

Největší produkci má ale Brazílie – v ní také největší důl na světě Pitanga (celá Brazílie 63 % produkce LA / 20 % světové produkce)

Další producent: Peru

Suroviny a Bolívie

Bolívie je závislá na vývozu surovin, skladba se ale postupně mění:

1975: ropa 26 %, cín 41 %

1980: zemní plyn 24 %, cín 40 %

1988: zemní plyn 36 %, cín 13 %

2002: zemní plyn 18,5 %, zinek 9 %, zlato, cín 4 %

Doly na cín v extrémních nadmořských výškách (3750–5000 m n. m.), technologické problémy (není dřevo na podpěry, voda zamrzá, kvůli nízké vlhkosti extrémní prašnost – choroby dýchacích cest)

Výkyvy světových cen: po roce 1969 postavena huť ve městě Oruro, pak ale pád cen, huť nevrátila ani vložené náklady

Cín a Bolívie

Začátkem 20. století vlastnily doly na cín 3 rodiny, v roce 1952 znárodněno – společnost COMIBOL, v následujících letech ale úpadek (technologie, kapitál)

80. léta – ekonomická krize, Světová banka požadovala zrušení neziskových výrobních – proto postupně zavřeny největší doly na cín a výrazně redukován počet horníků (1986: 27,5 tis., 1992: 4 tis.)

Redukce množství vytěženého cínu na ¼

Kovy a Bolívie

Město Potosí (4200 m n. m.) bylo v 17. století centrem těžby stříbra (+ zábava, herny), dnes upadající chudé město

Vlivy: hlavní naleziště stříbra – Cerro Rico – je ve státním znaku

Dodnes zásoby – ale další fáze těžby by už „národní horu“ zcela zničila

Železná ruda

V LA velmi rozšířená, největší jsou naleziště v Brazílii (co do množství i kvality – až 68 % obsah) – největší doly ve státě Minas Gerais (Brazílie 81 LA / 18,5 % světové produkce)

Dále Venezuela (9 / 2 %), Chile, Mexiko, Peru

Brazílie: 8 % vývozu

V Bolívii největší světové naleziště – El Cerro Mutún – není ale dosud využíváno

Bauxit

Velmi kvalitní, hlavní producent Jamajka (41 LA / 9,2 % světové produkce)

3. na světě, vlastní výroba hliníku

Vývoz se zvětšuje po roce 1974 (strategický kov), dnes 65 % hodnoty vývozu

Brazílie využívá naleziště v Minas Gerais a v Amazonské nížině (nejnovější objevy) (37 / 9 %)

Surinam – na bauxitu životně závislý (75 % vývozu) (15 / 3,3 %)

Venezuela – rudu (vč. dovážené z Guyany) sama zpracovává (dostatek levné energie)

Ropa

Důležitý zdroj příjmů, rychle ale také roste domácí spotřeba (růst automobilismu, velké energetické ztráty – technologická zaostalost)

LA má asi 12 % světových zásob

Mexiko (39 / 4,6 %)

do roku 1920 největší producent ropy, v roce 1938 těžba zestátněna: státní podnik PEMEX podíl na světové produkci se postupně snižuje (2004: 5. místo)

není členem OPEC

Největší rafinérie v LA

Naleziště – hl. u Mexického zálivu (stát Tabasco)

Ropa

Venezuela (32 / 3,8 %)

75 % vývozu

Státní podnik PETROLEOS (od 1976), po roce 1992 ale další soukromé investice

Naleziště u jezera Maracaibo

Zaměstnává jen 1 % obyvatel, navíc paradoxně okolí nalezišť ekonomicky upadá: zisky se „realizují“ ve velkých městech, hlavně v Caracasu

Brazílie

Centrum na atlantském pobřeží (okolí města Salvador)
Státní podnik PETROBRAS
Velké rafinérie, obrovská domácí spotřeba (vývoz malý)

Ropa

Ekvádor

Hlavní naleziště na úpatí And, ropovodem (480 km) odváděna ropa přes hory do terminálu pro tankery Esmeraldas (častá zemětřesení – ekologické škody)

46 % vývozu

Spolupracuje s OPEC

Trinidad a Tobago – 90 % příjmů z ropy

10.3. Průmysl Latinské Ameriky

Předprůmyslové období

V předkolumbovském období velmi rozvinutá řemesla (výroba textilu, keramiky, zpracování kovů)

po příchodu Evropanů jejich výrazný úpadek (pouze pro vlastní potřebu) – vytlačil je dovoz hotových výrobků z Evropy

Ještě v koloniálním období menší manufaktury na zpracování domácích zemědělských produktů (např. v Argentině textilní a kožedělný)

Vývoj průmyslu – 1. fáze

v první polovině 20. století

Průmysl vzniká v přístavech a vyrábí na vývoz (slabá domácí poptávka), celkově má ale velmi málo zaměstnanců

Hlavní obory:

Zpracování masa (např. v okolí Buenos Aires – konzervárny a balírny)

Textilní průmysl (zejména zpracování vlny)

Výroba cukru

Vývoj průmyslu – 2. fáze

50. a 60. léta 20. století

Většina LA států přijímá doktrínu substituce dovozu vlastní produkcí (snaha snížit závislost na drahém dováženém spotřebním zboží)

politicky je podporován rozvoj domácího průmyslu (dotace, intervence, ochranná opatření – vysoká dovozní cla, daňové úlevy)

Rozvíjí se výroba spotřebního zboží, méně základní průmyslové obory, kde státy kontrolují ceny, aby zabránily inflaci

Průmysl vzniká hlavně v okolí velkých měst (blízkost spotřeby), zejména administrativních center

Podpora investic v industriálních zónách

Často bezcelní zóny

Mnohdy spíše „pseudoindustriální zóny“ – např. výroba automobilů v Atacamě

Nízká kvalita výrobků

Neexistuje konkurenční prostředí

Nevhodné na vývoz

Současně období nejrychlejší urbanizace, průmysl ale není schopen nové příchozí absorbovat (nezaměstnanost)

Malá spoluúčast cizího kapitálu (přes investiční pobídky ze strany místních vlád)

Vývoj průmyslu – 3. fáze

Od 70. let 20. století

Rozvoj na vývoz orientovaného průmyslu (podle vzoru východoasijských států)

Zásadní odlišnost: často jde o průmysl ve vlastnictví státu (v Asii soukromý kapitál)

Chybí volný kapitál, vyškolená pracovní síla a moderní technologie

Důsledek: zaměření na textilní, dřevozpracující, kožedělný průmysl

Málo konkurenceschopná výroba – vývoz často jen v rámci Latinské Ameriky

Přes pokusy privatizovat stále vysoký podíl státu a časté státní intervence

Vývoj průmyslu – nové trendy

„dovoz“ levné pracovní síly – najímání cizinců

Přesouvání ekologicky nebezpečných výroby

Pomoc mezinárodních finančních organizací, „intelektuální podpora“ světových ekonomů

Privatizace, vpád mezinárodních multinacionálních korporací

Pokusy dekoncentrace (daňové úlevy, maquila/maquiladora) – převážně neúspěšné

Maquila / Maquiladora

Program zaveden po roce 1965 v severním Mexiku

průmysl zpracovávající importované suroviny na finální výrobky, v převážné většině určené na export

využívají daňových a celních úlev ve volných zónách a rovněž nízkou cenu pracovní síly, neomezené transfery zisku a liberální investiční zákony

Většina z těchto podniků patří do oboru textilního a oděvního průmyslu, kde je výhoda laciné pracovní síly nejmarkantnější, dále elektrotechnika, dopravní prostředky, nábytek apod.

Dnes je s programem svázáno 24 % vývozu USA do Mexika a 45 % vývozu Mexika do USA

Koncept se rozšiřuje i do dalších středoamerických států (např. v Salvadoru v roce 2004 asi 55 % veškerého exportu)

Problém: Čína (růst exportu do USA – „maquila-výrobky“ těžko konkurují kvalitou a hlavně cenou)

Maquila / Maquiladora

Stimulem jsou nízké platy

Existuje dohoda mezi státem, odbory a vlastníky, že nebudou požadovat zvýšení platů – špatné pracovní podmínky, minimální právní ochrana pracovníků

Rozvoj: 1966: 57 podniků s 4,2 tis. zaměstnanci, po 30 letech už 2,2 tis. podniků s 680 tis. zaměstnanci

Velký podíl ženské pracovní síly (48 %)

Rozvoj příhraničí USA (vyšší management žije v USA u hranic – tam také realizuje svoji kupní sílu

V USA také utratí část výplaty sami zaměstnanci (snad až 40 %)

10.4. Obecné znaky ekonomiky

Srovnání Anglosaské a Latinské Ameriky

Anglosaská Amerika je součástí bohatého Severu, tvoří jedno z jeho jader (dalšími jsou EU a Japonsko)

Latinská Amerika je součástí chudého Jihu, je jeho nejrozvinutější částí (40 % výroby rozvojových států), ekonomicky jsou zdejší nejbohatší části na stejné úrovni jako nejchudší části bohatého Severu.

Latinská Amerika:

obrovské ekonomické rozdíly mezistátní i vnitrostátní (územní – sousedství chudých a bohatých oblastí; i sociální – soužití bohatých a chudých). Množství sociopatologických jevů (velká kriminalita – míra kriminalizace a korupce se stala brzdou rozvoje). Pozn.: i v USA je 17 % lidí chudých.

chybějící vnitroregionální vazby – téměř ve všech případech jsou největším obchodním partnerem USA, často i západní Evropa. Jen pro tři státy je hlavním obchodním partnerem latinskoamerický stát (Uruguay, Paraguay ... s Brazílií; Bolívie ... s Argentinou)

struktura dovozu/vývozu – převážně vývoz surovin, polotovarů a potravin, dovoz hotových výrobků.

Řada zemí má jednostranně zaměřen vývoz ⇒ citlivé na krize:

na konci 19. stol. nejbohatším státem Peru (vývoz guana ⇒ stavba železnic i v horách; po vyčerpání guana propad mezi nejchudší státy)

Brazílie – pokles po založení kaučukových plantáží v Africe a Asii: 1910 40 % kaučuku z Brazílie, 1920 jen 5 % (ale zotavila se).

velký podíl šedé ekonomiky na tvorbě HDP – Kolumbie, Peru, Bolívie ... prodej koky a kokainu (v Bolívii 70 % HDP, v Peru 60 % HDP ... nejsou v něm ale vykázány oficiálně ⇒ státy jsou bohatší než je úředně uváděno)

Politiky méně stabilní prostředí – vyšší podíl extrémní levice/pravice, řada polovojenských režimů

diktátorské režimy většinou ekonomicky úspěšnější (dokáží dobře utlumit sociální protesty a tak dát prostor „volnému trhu“)

zemědělství – nízká mechanizace, menší výnosy

nepříznivá struktura vlastnictví půdy: je mimořádně koncentrované (většinu mají velkostatkáři – sami ji nejsou schopni obdělat, a tak ji pronajímají bezzemkům za naturálie); kapacita půdy není dostatečně využívána (údajně jen z 1/4). Základní potraviny musí dovážet.

zadlužení – stagnuje (ale i umořování dluhů něco stojí): Bolívie, Guyana, Honduras, Nikaragua ... 4 americké země na seznamu 41 nejzadluženějších zemí světa (v přepočtu na obyvatele).

Příklad: ekonomická krize 80. let...

80. léta – období velkých hospodářských krizí, růst zadluženosti, inflace

důvody vnější (růst ceny ropy, světová recese)

důvody vnitřní (nestabilní ceny surovin, nedostatek kapitálu, vnitřní politické krize, státní intervencionismus)

v 70. letech růst ceny nafty (1973 ustanoven OPEC)

producenti ropy: rychlý ekonomický růst

„levné peníze“ – rozvojovým zemím nabízeny výhodné půjčky

růst zadlužení

Příklad: ekonomická krize 80. let...

počátkem 80. let pád cen ropy, také nízké ceny ostatních surovin (nevýhodné pro LA!)

zároveň ale hospodářská recese rozvinutých zemí – zvýšení úroků

růst inflace v LA: v roce 1981 85 %, v roce 1985 už 275 %, dlužní krize

1982: Mexiko přerušuje splácení dluhů, později i další státy (F. Castro navrhuje úplné odpuštění všech dluhů)

dohodnuta alespoň restrukturalizace dluhů (splácení omezeno na úroky)

Příklad: ekonomická krize 80. let...

krizi prohloubily ještě vnitřní problémy: růst počtu obyvatel, urbanizace, růst cen potravin, bujení veřejného sektoru, konkurence neschopný průmysl, růst nezaměstnanosti

pokusy o řešení:

1986 zmrazení cen (Argentina, Brazílie, Bolívie, Peru) – vedlo ke snížení inflace na 60 % (účinek byl dočasný, později další nárůst až na 1000 %)

po roce 1990 privatizace (omezení veřejného sektoru, méně státních zásahů)

Radikální řešení inflace ... dolarizace

cílem je úplné zamezení inflace, zároveň ale i některá negativa – prodražení vývozu formální ... zavedení dolaru jako úředního platidla (Ekvádor, Panama, Salvador) – zbaví se možnosti fiskální politiky

neformální ... fixní zakonzervování národní měny vůči USD (Belize, Bahamy, Barbados, země OECS (východokaribský dolar))

dochází ale i k zpětnému uvolnění měny od USD: 1999 Brazílie, 2002 Argentina (důsledek ekonomického zhroucení)

Příklad: rozvojové fáze Brazílie

při příchodu Portugalců byl využíván hlavně les v jihozápadní Brazílii – těžba dřeva, nejvíce ceněno tvrdé dřevo brases (od něho název Brazílie!)

v 17. století rozšíření pěstování cukrové třtiny na východním pobřeží (mezi 5 a 10° j. š.)

toto období ovlivnilo etnickou a sociální skladbu obyvatelstva: dovoz černých otroků z Afriky centrum země se přesunulo do Recife („Brazílské Benátky“)

Příklad: rozvojové fáze Brazílie

druhým centrem se stal Salvador (Bahia), založený 1549 jako centrum obchodu s otroky (ročně až 60 tis. prodaných otroků), dodnes nejvyšší podíl černochů z brazilských velkoměst

1750: změna: brazilské produkci cukrové třtiny vyrostla silná konkurence v Nizozemské Indii a dalších tropických oblastech, brazilská produkce upadla (ale nezkrachovala)

ve stejné době se začíná pěstovat koření (pepř) a indigo ve východní Amazonii (zavedeno jezuiti, na konci 18. století misionáře vyhnali do okolních zemí)

Příklad: rozvojové fáze Brazílie

v 18. století období těžby, hospodářské centrum se přesouvá ze SV na JV, hlavní důvod: objevy zlata v Minas Gerais a diamantů (1728), přesídlování části obyvatelstva (spolu s otroky) na jih během zlaté horečky, později objeveny i další rudy (železo, bauxit)

správním centrem se stává Rio de Janeiro (1763 hlavní město Brazílie, v letech 1808–1821 dokonce sídlo portugalského krále)

Příklad: rozvojové fáze Brazílie

ve stejné době rozvoj chovu dobytka – proniká do vnitrozemí (savany, stepi)

konec 18. století také rozvoj pěstování bavlny (později ale upadlo z důvodu konkurence mnohem levnější bavlny z USA)

19. století – období kávy – první plantáže v zázemí RdJ, později rozšířeny na západ (stát Paraná) – hospodářským a obchodním centrem se stalo São Paulo (koncentrace kapitálu) a Santos (přístav – vývoz kávy)

Příklad: rozvojové fáze Brazílie

káva rychle vyčerpává půdu, proto se každých 10–20 let posouvá těžiště pěstování na západ a na původních plochách vznikají pastviny

½ 19. století – konec 19. století – éra kaučuku

začátek: 1844 objevena vulkanizace (Goodyear), konec: plantážní pěstování kaučuku v JV Asii
Brazílie 20. století: od 30. let roste význam sóji (po roce 1970 se rozšiřuje i na úkor kávy – Paraná, zázemí São Paula, Mato Grosso) – „loupeživá rostlina“, rychle vyčerpává půdu

Ekonomické integrace:

NAFTA (Severoamerická zóna volného obchodu), od 1. 1. 1994; USA, Kanada, Mexiko
odbourání cel ve společném obchodu, uvolnění pohybu pracovních sil

MERCOSUR (Společný trh jižního cípu, od 1. 1. 1995; Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay, 2006 přistoupila Venezuela; přidruženy také Chile, Bolívie, cílem je vytvoření společného trhu

Další:

CARICOM (Karibské společenství a společný trh): 14/13 států Karibiku (většinou bývalé britské kolonie), cílem je společný trh (dnes překážky: rozdílná úroveň a vzájemná vzdálenost)
v rámci CARICOMu užší integrační uskupení OECS (Organizace východokaribských států): 9 členů (z toho 2 přidružení), 8 z nich zavedlo společnou měnu východokaribský dolar, dlouho uvažují o politické integraci (pokus o Západoindickou federaci po 3 letech ztroskotal)

Měnová unie OECS

Emisním ústavem je Východokaribská centrální banka

Měna existuje od roku 1965, od 1976 je pevně vázaná na americký dolar (1 US\$ = 2,7 EC\$)

DR–CAFTA

The Dominican Republic–Central America Free Trade Agreement

17. prosince 2003 – USA, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Salvador a Kostarika podepsaly dohodu o zóně volného obchodu

2004: přistoupila i Dominikánská republika, změna názvu

Potíže s ratifikací – poměrně malá podpora v USA, Kostarika dosud neratifikovala vůbec
Středoamerické státy (bez Kostariky) v roce 2006 prohlásily smlouvu z platnou na svém území, ačkoliv ratifikační proces dosud ukončen nebyl

Další pokusy...

... ve Střední Americe, andské oblasti, apod. ... spíše neúspěšné

Budoucnost ...

FTAA (celoamerická zóna volného obchodu)

Celá Amerika bez Kuby

Největší zóna volného obchodu na světě

„několik rychlostí“ integrace

HDP / obyv. (parita kupní síly)

Nad 15 tisíc USD (ČR: 15 300 USD)

[USA (35 000), Kanada (29 000)], Bahamy (18 000) + některá závislá území (Bermudy: 35 000, Kajmanské ostrovy: 35 000, Aruba: 29 000, Falklandy: 25 000, Grónsko: 20 000, oboje Panenské ostrovy)

10–15 000 USD (Rusko: 9 300 USD)

Barbados (14 500), Argentina (10 200), Chile (10 000) + další závislá území (Portoriko, Nizozemské Antily, Antigua a Barbuda, Martinik...)

7–10 000 USD (svět: 7 900 USD)

Mexiko (9 000), Kostarika (8 500), Uruguay (7 800), Brazílie (7 600) + některé další

4–7 000 USD

Ostatní – kromě nejchudších:

pod 4 000 USD (Lesotho: 2 600 USD)

Jamajka, Guatemala, Surinam, Ekvádor, Svatý Vincenc, Honduras, Bolívie, Nikaragua, Kuba, Haiti (1 700 USD – na 179. místě z 231 území světa)

Možné členění LA států:

nově industrializované rozvojové země (Mexiko, Brazílie, Argentina, Uruguay, Chile, Venezuela, některé karibské ostrovy, řada dalších kandidátů)

rozvojové země na středním stupni vývoje (téměř všechny ostatní latinskoamerické státy)

rozvojové státy nižší úrovně (Haiti)

podle struktury HDP ...

1. skupina: výrazně dominující služby

většina Karibských států (95 % na Kajmanských ostrovech, 92 % na Britských Panenských ostrovech, 90 = na Bahamách ...)

2. skupina: výrazný průmysl

Hlavně státy závislé na těžbě surovin: ropa (Venezuela 50 %, Ekvádor 33 %, Trinidad a Tobago 43 %), bauxit (Jamajka 31 %)

3. skupina: výrazné zemědělství a průmysl

středoamerické státy (ne Mexiko, Kostarika a Panama!), Paraguay, Bolívie

4. skupina: výrazné služby, výraznější průmysl

několik států v Karibiku, kromě cestovního ruchu i reexport ropy z Venezuely (Aruba ... dovoz ropy, tam rafinerie, deriváty vývoz do USA)

5. skupina: vysoký podíl průmyslu i služeb

USA, Kanada ... průmysl klesá, nově industrializované země: Mexiko, Argentina, Brazílie, Chile

Perspektivy Latinské Ameriky

Příležitosti a ohrožení:

+ volný prostor, málo zalidněné území, nadbytek půdy, vody a nerostných zdrojů, relativně stabilní politické prostředí

– nedostatek volného kapitálu, špatná infrastruktura (komunikace a energetické sítě), problémy s životním prostředím, nedostatek fosilních paliv (hledání alternativních zdrojů: auta na alkohol v Brazílii apod.), nestabilní měna (vysoká inflace s nepředvídatelným vývojem...)